

Dr. Đuro Benić

Fakultet za turizam i vanjsku trgovinu, Dubrovnik

Prikaz knjige:

STABILIZACIJOM DO GOSPODARSKOG RASTA

Autor: Gordana Bujas

Izdavač: Mikrorad d.o.o., Zagreb, 1996., str. X+153

Knjiga koja je predmet ovog prikaza namijena je prvenstveno studentima ekonomskih fakulteta ali prema pristupu i koncipiranosti te analitičkoj razradi i načinu izlaganja doima se kao zaokružena rasprava koju svaki ekonomskoj teoriji slon stručnjak iz područja ekonomije treba konzultirati. Naime, zainteresirani čitalac naći će u ovoj knjizi dragocjen sklop lijepo izloženih analitičkih rezultata iz jednog od najatraktivnijih pitanja suvremene ekonomske teorije i prakse - stabilizacije i gospodarskog rasta. Autorica u predgovoru napominje da put do dinamičkog rasta započinje stabilizacijom pri čemu se stabilizacija, restrukturiranje i rast stalno nalaze u odnosima međuovisnosti i međuuvjetovanosti i otud treba pronaći određeni "trade off" između dinamičkog rasta, restrukturiranja i stabilnosti na dugi rok. Upravo je traženje prihvatljivog "trade off" u svim gospodarstvima a posebice u gospodarstvima u tranziciji od presudne važnosti.

Knjiga se sastoji od tri dijela svrstanih u šest poglavlja. U prvom dijelu pod naslovom "Promjena - tehnologija - globalizacija", autorica ukazuje da je vrijeme u kojem živimo vrijeme velikih i burnih promjena a u njemu primarnu ulogu ima znanje i za pojedinca i za ukupno gospodarstvo, dok zemlja, rad i kapital postaju sekundarni. Naglašavajući znanstveno tehnološku revoluciju u funkciji razvitka ističe se da od osamdeset godina internacionalizacija nacionalnih ekonomija ulazi u fazu globalizacije a da bi jedna zemlja i njezina poduzeća imala koristi od procesa globalizacije treba imati definiranu razvojnu strategiju, troškove i izvore njihovog pokrivanja, te definirane razvojne politike poduzeća.

U drugom dijelu pod naslovom "Stabilizacija - restrukturiranje - rast" prvo se definira stabilizacija kao pretpostavka gospodarskog razvoja u kojem autorica ispravno rbi dinamički pristup u kojem se traži rješenje za uravnotežen rast na dugi rok ističući da stabilizacija nije i ne može biti sama sebi cilj već je preduvjet za pokretanje gospodarskog rasta, da bi se zatim dao prikaz osnovnih makroekonomskih kategorija i njihovih odnosa (nacionali proizvod i dohodak, potrošnja, štednja i investicije). Nakon toga se razmatra nezaposlenost i inflacija jer ekonomska stabilizacija označuje djelovanje usmjereno na postizanje maksimizacije gospodarskog rasta uz punu

zaposlenost bez inflacije. Normalan slijed nakon toga je razmatranje mogućeg utjecaja na gospodarska kretanja i to instrumentima monetarno - kreditne politike, fiskalne politike i politike međunarodne razmjene. Poglavlje o stabilizaciji i ekonomskoj politici autorica završava konciznim pregledom različitih pristupa problematici vođenja ekonomske politike stabilizacije (klasični pristup, keynesijanski pristup, monetarizam, ekonomika ponude i teorija racionalnih očekivanja).

U drugom poglavlju drugog dijela na relativno malom prostoru (šest stranica) izložena je problematika restrukturiranja gospodarstva gdje se restrukturiranje promatra kao čimbenik gospodarskog rasta a definira se kao promjena strukture po raznim kriterijima sa zajedničkim ciljem povećanja učinkovitosti. Posebice se naglašava važna uloga koju u restrukturiranju ima financijski sektor koji omogućuje lakše financiranje investicija zajmovima ukazujući da su zemlje koje su u razdoblju od 1965. do 1987. godine ostvarivale visoku stopu rasta (više od 7%) imale visoke stope financijskog produbljanja (financial deepening), štednje i investicija kao i produktivnost investicija, a da je posljedica niže financijske produbljenosti niža stopa produktivnosti investicija i niža stopa rasta bruto nacionalnog proizvoda. Na kraju ovog poglavlja sagledava se poduzeće u procesu restrukturiranja.

Treće poglavlje drugog dijela knjige najopsežniji je dio rada u kojem se analizira gospodarski rast. Sustavno se izlažu teorijska određenost gospodarskog rasta i gospodarskog razvitka, izvori gospodarskog rasta i to stanovništvo, akumulacija kapitala i tehnološki napredak, te ograničavajući činitelji gospodarskog rasta. Nakon toga daje se pregled modela rasta i detaljnije se razmatraju klasični model, Harrodov model, Domarov model i neoklasični model rasta. Ovdje je potrebno istaći da je teorija rasta bila popularna tema u ekonomskoj teoriji od sredine pedesetih do konca šezdesetih godina kada nastupa gotovo dvadesetogodišnji prestanak profesionalnog zanimanja za tu problematiku. Do njegovog ponovnog oživljavanja dolazi pod kraj osamdesetih godina - radovi P. M. Romera, R. E. Lucasa, M. Scotta, M. A. Kinga, M. Robsona, što je autorica mogla istaći. Posebno se razmatra uloga države te odnos upravljanja i razvoja pa se standardnim determinantama rasta dodaju i determinante koje mogu pridonijeti postizanju outputa većeg razmjera s danim inputima: menadžment i organizacija, infrastruktura (fizička i socijalna), te alokacija outputa između neposredno proizvodnih sektora kako autorica i ističe. Isto tako, uključivanje u analizu gospodarskog rasta "održivog razvitka" zaokružuje razmatranu problematiku jer koncept održivog razvoja podrazumijeva kvalitetni razvoj, učinkovitu i konkurentnu proizvodnju koju pokreće dobit ali krajnji uspjeh je puno širi i u njemu posebnu ulogu ima sigurnost stanovništva, kvaliteta življenja, zdravlje i očuvani okoliš.

Treći dio rada pod naslovom "Prekretnica - tranzicija - reforma" posvećen je problemima zemalja u tranziciji u kojem se daje komparativna analiza tranzicijskih procesa u zemljama koje se kreću iz netržišnih u tržišna gospodarstva. Slom socijalizma doveo je te zemlje u tranzicijsku krizu koju karakterizira pad proizvodnje i zaposlenosti uz rast inflacije pa

se stabilizacija nameće kao nužnost izlaska iz krize. Posebice analizirajući stanje u Hrvatskoj dr. Gordana Bujas daje pozitivnu ocjenu hrvatskoj gospodarstvenoj politici ističući uspješnost u suzbijanju inflacije ali i izostanak rasta proizvodnje. Ističe da će proces restrukturiranja ići onim tempom koji dozvoljavaju domaća i inozemna financijska sredstva. Vidljivo je da se s prestankom rata kao preduvjetom dotoka kapitala i širenja tržišta zaustavlja silazni trend u hrvatskom gospodarstvu i otvaraju mogućnosti gospodarskog rasta u bližoj budućnosti. Međutim potrebno je poduzeti energičnije mjere kako bi se ostvarila dugoročna uspješnost. Problemi koje Hrvatska treba inkorporirati pri definiranju politike gospodarskog razvoja su smanjivanje udjela države u bruto domaćem proizvodu, uravnoteženi proračun, stimulatívni i manji porezi, brža privatizacija, resturiranje velikih banaka, neefikasnih i prevelikih državnih poduzeća, te odgovarajuća pravna legislativa. Rješenje tih problema jest preduvjet koji bi Hrvatsku na prijelazu tisućljeća po svim važnim pokazateljima trebao dovesti na europsku razinu a to znači povećanje bruto domaćeg proizvoda na razinu od 10.000 dolara po glavi stanovnika uz povećanje stope gospodarskog rasta na razinu višu od 10 posto.

Ocjena knjige dana je u uvodnom dijelu. Treba istaknuti i primijenjeni "jezik" i metodu analize koju obilježava komplementarnost, usklađenost i harmoničan odnos između tekstualnih obrazloženja te matematičkih i geometrijskih interpretacija koji su omogućili autorici da na razmjerno malom broju stranica obradi opsežno gradivo. To knjigu čini pristupačnom i razumljivom čitateljima različitih usmjerenosti i predznanja a osigurava joj znanstvenu utemeljenost. Kao tehnički nedostatak navodim nepostojanje indeksa pojmova i imena, a isto tako indeks rabljenih simbola olakšao bi praćenje onog dijela koji se odnosi na gospodarski rast. No to su primjedbe koje se lako mogu ispraviti u eventualnim narednim izanjima. Ovo izdanje je zasigurno doprinos problematici stabilizacije i gospodarskog rasta, te općoj teoriji tranzicije koje će naći put do šire čitalačke publike.